

ПРОФІЛІ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я, 2023

Чернігівська область

Центр громадського здоров'я

Ресурси охорони здоров'я. Діяльність закладів охорони здоров'я

Кількість постійного населення Чернігівської області станом на 1 січня 2022 року (наявні офіційні дані) становила 950 773 осіб, що складало 2,32 % від загального населення України. Із наведених даних про забезпеченість області медичними ресурсами очевидно що, регіон добре забезпечений ресурсами охорони здоров'я. Всі показники медичних ресурсів дорівнюють або перевищують частку населення області в структурі населення України. Також й усі показники діяльності медичних закладів перевищують відсоток частки населення області. Перевищення частки всіх основних показників діяльності закладів охорони здоров'я над часткою населення можна пояснити тим, що хоча Чернігівська область й постраждала від війни в 2022 р., але це суттєвим чином не вплинуло на її медичні ресурси.

Показник	Україна	Чернігівська обл.	%
Кількість населення	40997698	950773	2,32
Число лікарняних закладів	1096	35	3,19
Загальне число ліжок	228351	6695	2,93
Число закладів, які надають амб.-поліклінічну допомогу	2307	74	3,21
Число амб.-поліклінічних закладів, які мають денні стаціонари	1202	43	3,58
Число ліжок в денних стаціонарах	32904	972	2,95
Проліковано хворих в денних стаціонарах	1203745	46358	3,85
Кількість викликів швидкої медичної допомоги	4660255	137153	2,94
Загальна чисельність лікарів (без зубних)	133237	3023	2,27
Загальна чисельність середнього мед.персоналу	229368	7509	3,27

Питома вага показників регіону в Україні за 2023 рік, %

Підсумки пандемії COVID-19 в Україні та регіоні 2020-2023 роках

З березня 2020 по червень 2023 року як в цілому в Україні, так і в Чернігівській області тривала пандемія COVID-19. За цей період в регіоні було зареєстровано 146 198 підтверджених випадків цієї інфекції або 2,63 %

від всіх випадків в Україні, що трохи перевищує частку населення області в структурі населення країни. Це може вказувати як на дещо більшу природну інтенсивність циркуляції збудника в області, ніж в середньому по Україні, так і на більш якісні заходи з виявлення випадків COVID-19. Щодо кількості померлих, то в області % померлих (2,64 %) відповідає % населення області в структурі населення країни. Летальність в області (2,03 %) також відповідає летальності в цілому по Україні (2,02 %). Примітним є те, що летальність медпрацівників в області в 1,27 рази менша, ніж відповідний загальноукраїнський показник.

Показник	Україна	Чернігівська обл.	Питома вага, %
Кількість підтверджених випадків COVID-19, всього	5562748	146198	2,63
Померло від COVID-19, всього	112481	2967	2,64
Летальність сукупного населення від COVID-19, %	2,02	2,03	-
Кількість випадків COVID-19 серед медпрацівників	154637	4878	3,15
Кількість померлих від COVID-19 серед медпрацівників	1256	31	2,47
Летальність медпрацівників від COVID-19, %	0,81	0,64	-
Питома вага (%) щеплених від COVID-19 серед тих, хто захворів з початку вакцинації	17,1	19,2	-

Найбільш поширені інфекційні захворювання регіону

Групою інфекційних захворювань з найбільшими показниками реєстрації як в Україні, так і в Чернігівській області є ГРВІ, які помітно перевищують показник України (на 50,15 %). Серед інших респіраторних інфекцій в 2023 році в області високі показники мали грип, вітряна віспа та скарлатина (відповідно втричі, в 1,89 рази та 1,23 рази вище, ніж в цілому в Україні). Стан захворюваності на кишкові інфекції в області відносно непоганий, оскільки захворюваність по всім ГКІ та сальмонельозам помітно менше, ніж в цілому по Україні, але ротавірусна інфекція в 1,85 рази більше, ніж загальноукраїнський рівень. Зоонозна хвороба Лайма в 1,5 рази більше показника України.

Лептоспіроз – в 2,5 рази більше загальноукраїнського. Аскаридоз в регіоні має показник захворюваності вдвічі менше, ніж в цілому в Україні.

Інфекції	Україна, на 100 тис. нас.	Чернігівська обл., на 100 тис. нас.
ГРВІ	12 749,45	19 143,27
Грип	32,41	106,86
Вітряна віспа	96,64	169,97
Скарлатина	25,48	32,29
ГКІ встановленої етіології	52,93	46,28
ГКІ невстановленої етіології	70,01	56,38
Інші (зоонозні) сальмонельзи	10,76	10,31
Ротавірусний ентерит	7,32	12,73
Хвороба Лайма	11,98	17,56
Лептоспіроз	1,06	2,52
Аскаридоз	40,56	20,19

Захворюваність в регіоні та в Україні за 2023 р.

Спалахи інфекційних захворювань в Україні та регіоні в 2023 р.

Кількість спалахів (1) інфекційних захворювань в 2023 році в Чернігівській області становить 1,56 % від їх загальної кількості в Україні, що є майже в 1,49 рази менше частки населення області від загальної кількості населення України (2,32 %), а питома вага кількості випадків в межах зафіксованих спалахів становить 0,48 %, що є в 5,4 рази меншим від частки населення України. Середня кількість випадків на 1 спалах (3,00) в регіоні втричі менше від показника України (9,8).

Таким чином, інтенсивність спалахів інфекційних хвороб в Чернігівській області суттєво відрізнялась від загального в Україні в кращий бік.

Відсоток лабораторно підтверджених випадків інфекційних хвороб в межах спалахів в регіоні становив 100 %, тобто суттєво більше, ніж загальноукраїнський показник (78,3%).

Показник	Україна	Чернігівська обл.	Питома вага, %
Кількість спалахів, всього	64	1	1,56
Кількість випадків в межах зафіксованих спалахів	627	3	0,48
Середня кількість випадків на 1 спалах	9,80	3,00	–
Захворюваність на 100000 населення в межах спалахів	1,53	0,3	–
Лабораторно підтвержені випадки інфекційних хвороб у межах спалахів, %	78,30	100	–
Питома вага спалахів кишкових інфекцій, %	89,10	100	–

Соціально значущі інфекційні хвороби

Туберкульоз (ТБ)

В 2023 році в Чернігівській області захворюваність на нові випадки ТБ + рецидиви та захворюваність на ТБ + ВІЛ були дещо нижчими (відповідно на 6,6 % та 20,6 %), ніж в цілому в Україні, але захворюваність на ТБ серед дітей до 14 років та смертність від ТБ сукупного населення були дещо вище, ніж в Україні (відповідно на 15,4 % та 40,6 %). Загалом дещо вищі окремі показники інцидентності та смертності в області в порівнянні із загальними по Україні показниками частково корелюють з тим фактом, що показники ефективності лікування ТБ в Чернігівській області є відчутно меншими від аналогічних показників по Україні і вони були в межах від 60,4 % до 69,9 % в області проти 63,2–77,5 % в Україні.

Показник	Україна	Чернігівська обл.
Захворюваність на ТБ (нові випадки + рецидиви), на 100 тис. нас.	48,4	45,4
Захворюваність на ТБ у поєднанні з ВІЛ (нові випадки + рецидиви), на 100 тис. населення	8,2	6,8
Захворюваність на ТБ серед дітей віком 0-14 років (нові випадки + рецидиви), на 100 тис. нас.	10,4	12,0
Смертність від ТБ сукупного населення, на 100 тис. нас.	6,9	9,7
Ефективність лікування (нові випадки + рецидиви ТБ), %	77,5	69,9
Ефективність лікування (нові випадки + рецидиви ТБ/ВІЛ), %	64,5	60,4
Ефективність лікування (МЛС-ТБ), %	63,2	61,8

Показники ТБ у Чернігівській області та Україні за 2023 р.

ВІЛ/СНІД

В 2023 році в Чернігівській області на обліку знаходилось 4174 особи з ВІЛ-інфекцією, з яких 415 було вперше виявлено у цьому ж році, що становить відповідно 2,65 % та 3,21 % від показників по Україні. Кількість нововиявлених хворих на СНІД становить 38 осіб, тобто 1,13 % від показника по Україні. Слід зазначити, що у 2023 році число нових смертей від СНІДу в області становило 60 випадків. Це 3,49 % від всіх випадків смертей безпосередньо від СНІДу по всій Україні.

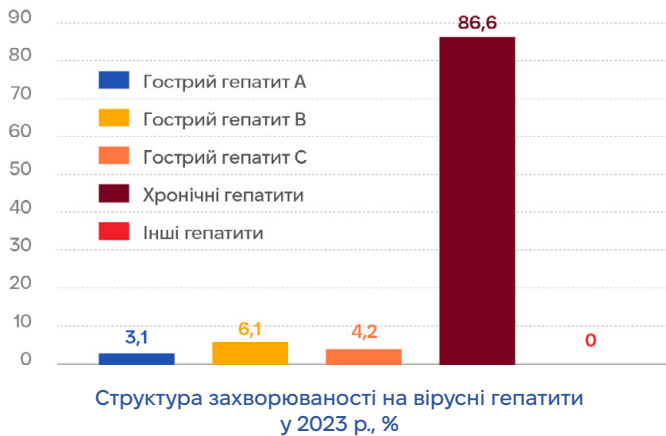
Показник	Україна	Чернігівська обл.	%
Кількість населення	40 997 698	950 773	2,32
Число нових випадків ВІЛ-інфекції	12 914	415	3,21
Число нових випадків СНІДу	3 351	38	1,13
Число нових смертей від СНІДу	1 717	60	3,49
Кількість ЛЖВ на обліку	157 435	4 174	2,65

Питома вага показників у Чернігівській області та Україні за 2023 р., %

Вірусні гепатити

В 2023 році в Чернігівській області було зареєстровано 262 випадки вірусних гепатитів, що становить 2,63 % від показника по Україні. В структурі захворюваності переважну більшість становить хронічний вірусний гепатит – 86,6 %.

Гострі гепатити А, В, С та інші гепатити складають 3,1 %, 6,1 %, 4,2 % та 0,0 % відповідно.

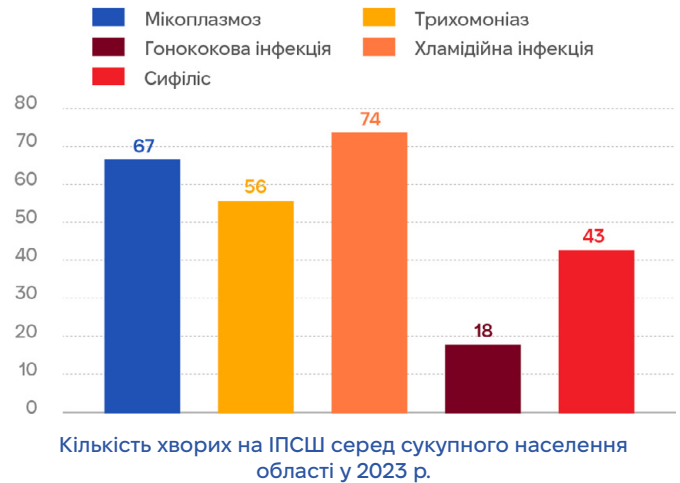
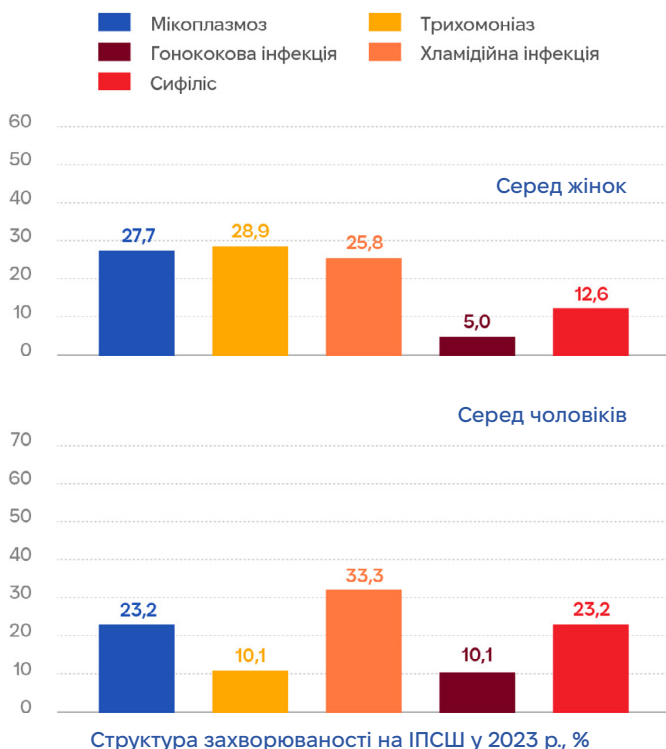

Інфекції, що передаються статевим шляхом (ІПСШ)

В 2023 році в Чернігівській області було зафіксовано 258 випадків захворювання на п'ять ІПСШ-нозологій серед сукупного населення, з яких більше 98 % припадає на дорослих (18 років+).

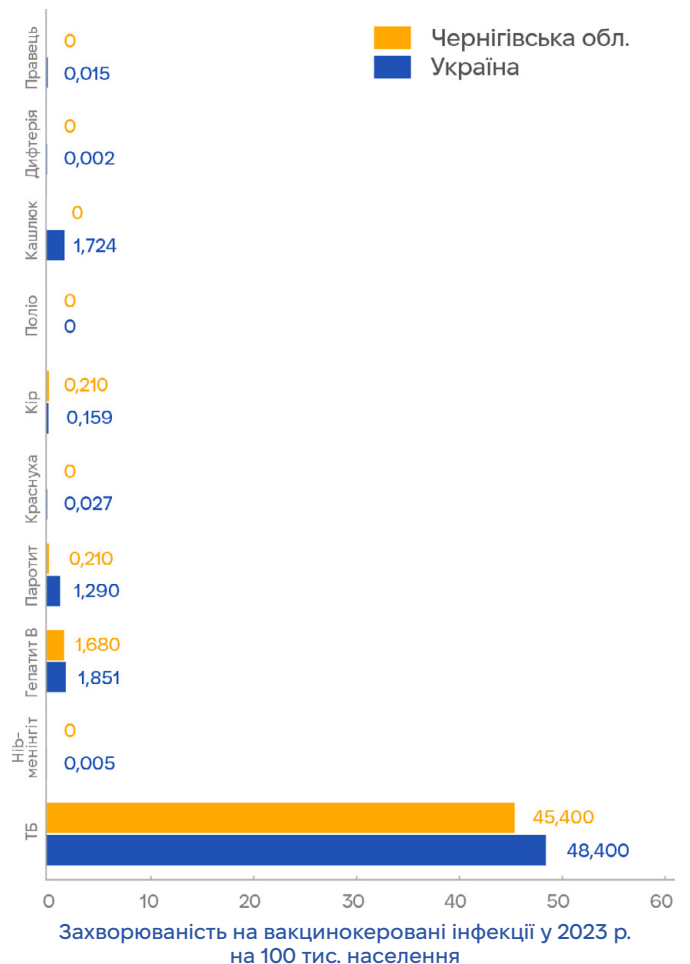
Найбільше (74 особи) захворіли на хламідійну інфекцію, що становить 28,7 % від усіх випадків ІПСШ.

Найбільше випадків ІПСШ було зареєстровано серед жінок – 159 випадків проти 99 серед чоловіків. Серед чоловіків найчастіше реєструвалась хламідійна інфекція (33,3 %), а серед жінок найчастіше реєструвались випадки трихомоніазу (28,9 %).

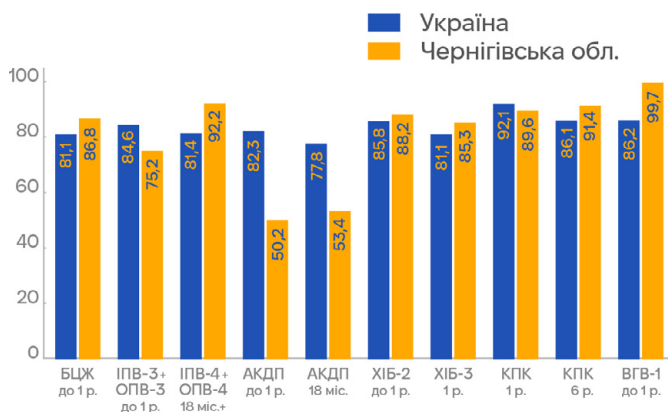
Захворюваність на вакцинокеровані інфекції в 2023 році

В 2023 році в Чернігівській області епідемічна ситуація з вакцинокерованих інфекцій найбільш несприятливою була по туберкульозу, але показник захворюваності в області був дещо меншим (на 6,6 %), ніж загальний показник по Україні. Щодо інших вакцинокерованих інфекцій, то ситуація в області є відносно сприятливою: захворюваність на Ніб-менінгіт, краснуху, поліомієліт, кашлюк, дифтерію та правець була нульовою, а гепатит В та паротит були відповідно на 10,1 % та 614 % менші, ніж загальноукраїнські показники, але захворюваність на кір була більшою, ніж в Україні в цілому на 757 %. При цьому показники захворюваності у всіх випадках були невисокими.

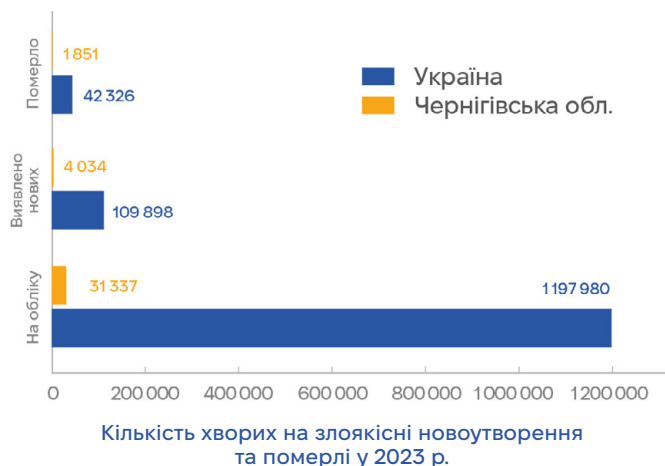
Вакцинація

Порівняно із загальними показниками в Україні в Чернігівській області порівняно невисокі показники охоплення щепленнями: за шістьма позиціями (щепленнями) рівень охоплення в області переважав загальноукраїнські рівні; охоплення більше 90 % було досягнуто лише за трьома щепленнями, що передбачені календарем щеплень, а за іншими щепленнями охоплення в Чернігівській області знаходиться на рівні 50,2–89,6 %.

Охоплення щепленнями у 2023 р., %

100 тис. населення), що, ймовірно, може вказувати на більш пізнє звернення чоловіків за медичною допомогою. Обтяжуючим фактором для лікування є виявлення злоякісних новоутворень на пізніх стадіях, так в області на 3-й і 4-й стадіях у 2023 році було виявлено 26,7 % нових випадків.

Кількість хворих на злоякісні новоутворення та померлі у 2023 р.

Злоякісні новоутворення

В 2023 році в Чернігівській області на обліку перебувало 31 337 хворих на злоякісні новоутворення, що становить 2,62 % від кількості по Україні. В 2023 році було виявлено 4 034 випадки захворювань на злоякісні новоутворення, що становить 12,87 % від кількості хворих, що перебували на обліку в Чернігівській області. Серед виявлених нових випадків захворювань кількість жінок становила 51,74 %, а чоловіків – 48,26 %, але серед померлих більше було чоловіків (58,62 %).

Натомість в області смертність від злоякісних новоутворень серед чоловіків (250,97 на 100 тис. населення) відчутно переважала смертність серед жінок (147,75 на

Розлади психіки внаслідок вживання психоактивних речовин

В 2023 році в Чернівецькій області під наглядом перебувало 19 173 особи з розладами психіки та поведінки від уживання психоактивних речовин, з яких 4 191 осіб були охоплені відповідним лікуванням (21,86 %). В області в етіологічній структурі хворих під наглядом переважали особи, які вживали алкоголь (85,76 %), опіоїди (32,62 %), інші психоактивні речовини (8,72 %) та канабіоїди (2,91 %).

В 2023 році в Чернівецькій області вперше взято під нагляд 1 945 осіб з розладами психіки та поведінки від уживання психоактивних речовин. В етіологічній структурі виявлених хворих переважали особи, які вживали алкоголь (82,57 %), інші психоактивні речовини (12,24 %), канабіоїди (2,42 %) та опіоїди (2,78 %).

Через уживання:		Взято під нагляд з уперше встановленим діагнозом	% серед вперше виявлених в етіологічній структурі	Перебуває під наглядом на кінець звітного року	% в етіологічній структурі серед осіб, що перебувають під наглядом	Охоплені лікуванням, усього	% охоплених лікуванням серед осіб під наглядом
алкоголю всього	Україна	38 312	76,08	441 862	82,66	170 073	38,49
	Область	1 233	74,23	13 870	84,41	5 713	41,19
опіоїдів всього	Україна	4 791	9,51	46 306	8,66	22 854	49,35
	Область	71	4,27	1 356	8,25	665	49,04
канабіоїдів всього	Україна	1 409	2,80	14 333	2,68	4 217	29,42
	Область	59	3,55	255	1,55	97	38,04
інших психоактивних речовин – всього	Україна	5 845	11,61	32 022	5,99	12 031	37,57
	Область	298	17,94	950	5,78	446	46,95
разом	Україна	50 357	100	534 523	100	209 175	39,13
	Область	1 661	100	16 431	100	6 921	42,12

Етіологічна структура розладів психіки та поведінки від вживання психоактивних речовин, 2023 р.

Репродуктивне здоров'я жінок

В 2023 році в Чернігівській області було зафіксовано 3 877 пологів та народилося живими в лікарняних закладах 3 905 дітей, що становить відповідно 2,17 % та 2,17 % від кількості пологів і народжених в Україні. Материнська смертність в області становила 3,03 % від загальноукраїнської (в інтенсивних показниках 25,61 на 100 000 новонароджених проти 18,37 на 100 000 новонароджених загалом в Україні).

Малюкова смертність дітей у віці до 1 року в області склала 34 випадки (2,53 %) від 1345 випадків по усій Україні або 8,71 дітей на 1000 народжених живими проти 7,49 на 1000 народжених живими загалом по Україні. Онкологічна захворюваність на найбільш поширені хвороби жіночої репродуктивної сфери в області реєструвалась наступним чином: рак жіночої молочної залози – 389 випадків, рак жіночих статевих органів всіх локалізацій – 401 випадок, в тому числі рак шийки матки – 87 випадків (або відповідно 3,10 %, 3,26 % та 2,94 % від кількості хворих в Україні).

Показник	Україна	Чернігівська обл.	%
Пологів всього	178 468	3 877	2,17
Материнська смертність	33	1	3,03
Абортів всього	42 683	1 017	2,38
Народилось дітей живими в лікарняних закладах	179 611	3 905	2,17
Померло дітей у віці до 1 року	1 345	34	2,53
Захворіло на рак жіночої молочної залози	12 568	389	3,10
Захворіло на рак жіночих статевих органів (всі локалізації)	12 311	401	3,26
В тому числі захворіло на рак шийки матки	2 964	87	2,94

Резюме/рекомендації

Чернігівська область добре забезпечений ресурсами охорони здоров'я. Всі показники медичних ресурсів (2,27–3,58 %) дорівнюють або перевищують частку населення області (2,32 %) в структурі населення України. Також й усі показники діяльності медичних закладів перевищують відсоток частки населення області, але тягар на систему громадського здоров'я має відчутну тенденцію до зростання у зв'язку з повномасштабною війною з РФ.

За підсумками пандемії COVID-19 вклад області в загальний показник зареєстрованих випадків (2,63 %) та смертей від COVID-19 (2,64 %) дещо перевищує частку кількості населення, але відповідає забезпеченості регіону медичною інфраструктурою та медичними кадрами. Летальність в Чернігівській області (2,03 %) відповідає летальності в цілому по Україні (2,02 %).

Загалом епідемічна ситуація по COVID-19 може вказувати на необхідний рівень готовності медичної інфраструктури до пандемічних загроз, але є необхідність у розвитку та подальшому вдосконаленні протипан-

ДТП та їх наслідки

В 2023 році в Чернігівській області було зафіксовано 661 ДТП з загиблими та/або травмованими особами (2,8 % від всієї кількості по Україні), в яких травмовано 821 осіб і загинуло 86 осіб, що становить 2,8 % і 2,8 % відповідно від кількості по Україні.

Всього 129 ДТП зафіксовано із загиблими та/або травмованими пішоходами (2,0 % від всієї кількості по Україні), в яких загинуло 16 та травмовано 122 пішоходи.

Всього 27 ДТП було скоєно з вини пішоходів (3,9 % від всієї кількості по Україні). В цих ДТП загинуло 7 та ще 22 осіб травмовано.

демічного потенціалу системи громадського здоров'я області.

Профіль захворюваності Чернігівського регіону на найпоширеніші респіраторні інфекції несприятливий. В Чернігівській області є ГРВІ, які помітно перевищують показник України (на 50,15 %). Серед інших респіраторних інфекцій в 2023 році в області високі показники мали грип, вітряна віспа та скарлатина (відповідно втричі, в 1,89 рази та 1,23 рази вище, ніж в цілому в Україні). Стан захворюваності на кишкові інфекції в області відносно непоганий, оскільки захворюваність по всім ГКІ та сальмонельозам помітно менше, ніж в цілому по Україні. Зоонозна хвороба Лайма в 1,5 рази більше показника України. Інтенсивність спалахів інфекційних хвороб (1,56 % від усіх спалахів в Україні) в Чернігівській області суттєво відрізнялась від загального в Україні в кращий бік.

Отже, при плануванні в регіоні протиепідемічних та профілактичних заходів щодо найпоширеніших інфекційних хвороб потрібно враховувати строкатість про-

явів епідемічного процесу та застосовувати диференційований підхід.

В 2023 році в Чернігівській області захворюваність на нові випадки ТБ + рецидиви та захворюваність на ТБ + ВІЛ були дещо нижчими (відповідно на 6,6 % та 20,6 %), ніж в цілому в Україні, але захворюваність на ТБ серед дітей до 14 років та смертність від ТБ сукупного населення були дещо вище, ніж в Україні (відповідно на 15,4 % та 40,6 %). Показники інших соціально значущих інфекцій (ВІЛ/СНІД, вірусні гепатити, ІПСШ) в області не перевищують загальні показники по країні. Враховуючи, що в Україні загалом наявні високі показники захворюваності на ці соціально небезпечні інфекційні хвороби, то це вимагає впровадження нових та посилення вже існуючих профілактичних програм для зменшення захворюваності та тягаря соціально значущих інфекцій для населення області.

Як і в переважній більшості областей у Вінницькій області необхідні заходи для підвищення охоплення щепленнями дітей, оскільки охоплення по переважній більшості щеплень коливається в межах не більше 50,2–89,6 %.

Близько 26,7 % злоякісних новоутворень в області виявляється на пізніх стадіях, що також потребує вжит-

тя заходів з покращення виявлення онкозахворювань системою охорони здоров'я регіону, оскільки раннє виявлення злоякісних новоутворень збільшує шанси на успішне лікування та збільшує виживання хворих.

Враховуючи те, що серед розладів психіки внаслідок вживання психоактивних речовин в області в етіологічній структурі хворих переважали особи, які вживали алкоголь (84,41 %), то першочергово необхідним є лікування та реабілітація осіб з психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання саме алкоголю.

Материнська смертність в області була більшою за загальноукраїнський показник (25,61 на 100 000 новонароджених проти 18,37 на 100 000 новонароджених). Малюкова смертність дітей у віці до 1 року в області також була дещо більше загальноукраїнської (8,71 дітей на 1 000 народжених живими проти 7,49 загалом по Україні), тому доцільним є інтегрування в діяльність первинної ланки охорони здоров'я послуг з планування сім'ї, антенатального догляду, а також медико-соціальних послуг для підлітків та молоді.

Для зменшення кількості ДТП та травмованих і/або загиблих в них та підвищення безпеки на дорогах потрібна роз'яснювальна робота серед населення та/або проведення інших відповідних заходів.

Список скорочень

ГРВІ	гострі респіраторні вірусні інфекції	ДТП	дорожньо-транспортна пригода
ГКІ	гострі кишкові інфекції	КПК	кір, паротит, краснуха (вакцина)
ТБ	туберкульоз	АКДП	Адсорбована коклюшно-дифтерійно-правцева (вакцина)
ІПСШ	інфекції, що передаються статевим шляхом	БЦЖ	Бацила Кальмета-Жерена (вакцина)
НіВ(ХІВ)	Інфекція, що викликається <i>Haemophilus influenzae type b</i>	ІПВ	Інактивована поліомієлітна вакцина
ВГВ	Вірусний гепатит В	ОПВ	Оральна поліомієлітна вакцина

В даній публікації були використані дані:

Центру громадського здоров'я МОЗ України
 Державної служби статистики України
 Національного канцер-реєстру України
 Департаменту патрульної поліції Національної поліції України
 Державної служби України з питань праці

www.phc.org.ua
www.ukrstat.gov.ua
www.ncru.inf.ua
www.patrolpolice.gov.ua
www.dsp.gov.ua